

há-kezdettel rejti a Pünkösdrózsa-dallamot, akárcsak a Brácsaverseny (1845) 2. tételének témája.

Bartók hegedűműveit perzselő angyalszárnyak szívet melengető suhogása inspirálja és repíti, miközben a szerzőt a célt soha fel nem adó, dacos eltökéltség: „az ördög sarkantyúja” ösztökéli tovább, gyakran gyötrelmekkel kísért útján, „életrajznál pontosabban jelölve meg életének nevezetes eseményeit, irányító szenvedélyeit...” (lásd 1909. febr. 4-i, Ziegler Mártának írt levelét).

Miközben a hegedűs inspiráció nyomait kutattuk, találtunk néhány, mindennél szebben beszélő rózsaszálat is ezen az irányító szenvedélyekkel kikövezett úton. Befejezésül következzenek a verssorok: sorozatunk utolsó fejezete a Bartók rózsáiból font koszorúval búcsúzik.

„Vad erdőben járok, járok éjszaka,
Ide kerget engem szívem fájdalma,
Vad erdőben járok egyedül,
Rajtam az Isten sem könyörül.

Házam volt, elégett, ezt bánom,
Szöllőm volt, elpusztult, sajnálom.
Lovam volt, ellopták, az is tör,
Rózsám volt, elvitték, ez megöl!

Amióta az én rózsám elveszett,
Szomorúan töltöm én az életemet,
Vad erdőben járok egyedül,
Rajtam az Isten sem könyörül!

*

Két szál pünkösdrózsa, Kihajlott az útra,
El akar hervadni, Nincs ki leszakítsa.
Nem ám az a rózsza, Ki a kertbe nyílik,
Hanem az a rózsza, Ki egymást szereti.

Rakos Miklós

„Az ember semmiképp sem szabadulhat biztosabban a világtól,
mint a művészet által, és semmiképp sem kapcsolódhat hozzá
szorosabban, mint a művészet által.” (Goethe)

Richard Wagner zenetörténeti jelentősége

Richard Wagner zenetörténeti jelentőségéről – akár csak művészetéről – kötetek, tanulmányok ezrei születtek. Bírálóinak és rajongóinak tekintélyes tábora állt és áll szemben mind a mai napig hatalmas életműve előtt. Ez is bizonyítja mekkora hatást váltott ki MŰVE – így csupa nagy betűvel – a múlt és a jelen társadalmában egyaránt. Wagner jelentőségét azonban nem csak zenei oldaláról kell vizsgálni. Drámaírói munkássága, tekintve, hogy saját maga írta operáinak szövegekönyveit, szintén egyedülálló. Megzenésített drámái által megújította és megreformálta az opera műfaját. „Mi emeli Wagner művét szellemileg olyan magasra a régebbi daljáték fölé? Két erő párosul ehhez, két hatalom és zseniális adottság, amelyről azt hihetnők, hogy ellenségesen szemben állnak egymással, s amelynek ellentmondására éppen manapság megint szívesen mutatnak rá, a nevük: pszichológia és mítosz. Tagadni próbálják, hogy összeegyeztethetők; a pszichológia túlságosan racionálisnak tetszik, semhogy ne akarnánk benne mindenáron áthághatatlan akadályt látni a mítosz országába vezető úton. A mítosz ellenlábásának tekintik, csak úgy, mint a zene ellenlábásának, holott épp e háromnak, a pszichológiának, a mítosznak és a muzsikának a komplexusa szerves valóságként áll szemünk előtt Wagner esetében” (Thomas Mann). A szórakoztató, gyönyörködtető opera helyett Wagner a görög dráma szellemében fogant etikus és katharizist – megtisztulást – hozó műfajt alkotott. Az őt megelőző korok dalművei legnagyobb részt irodalmilag, költőileg igénytelen szövegekre készültek. Azokban a zene, illetve az ének volt leginkább a fontos, a zenekar csak alárendelt kísérő szerepet játszott. Wagner számára viszont a drámai szövegeköltemény, vagyis a cselekmény és az azt hordozó, azt kifejező lélektani és drámai hatást kiváltó zene egyszerre és egyaránt egymást kiegészítve döntő fontosságú.

Ez az újfajta operadráma azonban megkövetelte a meglévő zenei eszköztár hihetetlen mértékű kitérítését, megújítását. Wagner a harmóniavilág végsőig való szétfeszítésével teremtette meg a színpadi és drámai cselekmény addig sohasem hallott zenei kifejezését. Nála a szöveg szolgálja a zenét és a zene a drámai cselekményt. A színház e két alapvető ősi princípiuma egyenrangúan van jelen műveiben. De ennél még sokkal többről van szó, mivel az általa kifejlesztett vezérmotívum technika lehetővé teszi a cselekmény kimondatlan eseményeinek, háttérnek, következményeinek, sőt a szereplők elhallgatott gondolatainak zenei megjelenítését is.

A vezérmotívumok alkalmazása így a dráma egyik fontos hordozójává válik. A motívumtechnika változatosságát, sokszínűségét fantáziadús variálással, hangnemi, harmóniai és nem utolsósorban hangszerelési ötleteinek azelőtt soha nem létezett gazdagságával éri el. Wagner idézet: „a pusztán harmónia, mely a drámában nem tudja megvalósítani a költő által neki szánt, csak elképzelt gondolatot – akár csak az énekek tömege, mely a melódiát szólaltatja meg -, a zenekarban teljesen reális és különleges képességhez jut, csakis ennek segítségével hozható egyáltalán létre a tökéletes dráma”. A zenekar tehát döntő szerepet kap. Addigi alá és mellérendelt kísérő funkciójából Wagner teljes értékű szimfonikus főszereplővé alakította.

A szerző által megálmodott és létrehozott zenekar összetételében, méreteiben korszakalkotó. E romantikus nagyzenekar kifejezési skálája korlátlan. A Nibelung gyűrűje tetralógiában (Rajna kincse, Walkűr, Siegfried, Istenek alkonya) a következő zenekart írja elő: 16 prím, 16 sekund, 12 brácsa, 12 cselló, és 8

Walkür – Tűzvarázs

nagybőgőhöz rendelt négyes fák, 4 trombita, 4 harsona, 8 kürt mely vált Wagner tubákra, ütők, hárfák. Ez az együttes nem a hangerőnövelést szolgálja, hanem új, addig ismeretlen hangszínek, hanghatások mesteri kikeverésére nyújt lehetőséget. Zenekari hangzásának érzéki pompája azonban nem csak ezen múlik. Alterált harmóniáinak gazdag szövevénye a kromatikus szerkesztésmód, a mellék és kísérő szólamok fantáziadús vezetése sok egyéb mellett szintén az alkotói titkok szférájába tartozik. Az ő zenekarán szólalt meg a zenetörténetben először az elemek, a természet hangja, a tűz, a víz, az erdő, az éjszaka, a napfény épp úgy mint az emberi lélek Freud által később felfedezett mélyrétege is; az álom, az anya-fiú kapcsolat bonyolultsága, a félelem, a gyűlölet, az extázis, a hősiesség, a boldogság. De hogy témaválasztása milyen döntő mértékben határozta meg kompozíciós és hangszerelési módszerét, arra példa víg dalműve, a Nürnbergi mesterdalnokok harmóniavilága és zenekara. A reneszánszban játszódó XVI. századi történet harsány vidámsága nem igényli a kromatika bonyolultságát, a diatónia egyszerűbb eszközével él, harmóniavilága áttekinthető. Mindez zenekara összeállítását is meghatározza; a vonósokon kívül ketős fák, 4 kürt, 3 trombita, 3 harsona, tuba, ütők és hárfák. Virtuóz zenekar kezelése példa volt az utókor, Strauss, Ravel, Stravinszky, Puccini, Bartók és még sokak számára. Kitágított harmóniavilágát pedig az epigonok széles tábora igyekezett követni. Wagner iskolát teremtett, de műve nem folytatható. A Mesterdalnokok kivételével operáinak tárgyát a mondák és a mitológia világából választotta.

Thomas Mann szerint: „Wagner a mítosz tudója és felfedezője az opera számára, az opera megváltója a mítosz által. Nem ismerünk senkit, aki lelkileg annyira fogékony lett volna e kép és gondolatvilág iránt, senkit, aki hozzá hasonlóan tudta volna megidézni és új életre kelteni a mítoszt. Ha az ember az ő műveit hallgatja, azt hihetné, hogy a zene semmi másra nincs teremtve, semmi más feladatot nem tűzhet már ki maga elé csak azt, hogy a mítosznak szolgáljon. Wagner olyan ösztönös rokonságot tanúsít vele, s olyan anyanyelvi fokon beszél nyelvét, amely mindenképpen egyedül áll a világ művészetében”.

Tudjuk, az emberiség ősemlekezete sőt őstörténete a mítosz. E témák örök érvényű igazságaival tartott mintegy „tükröt a természetnek” shakespearei mércével.

A Nibelung gyűrűjében az istenek világával is az emberekről szól örök érvényűen – aranyról, bűnről, hatalomvágyról, árulásról – és életműve egyik fő gondolatáról az önfeláldozó tiszta szerelem megváltó erejéről. Műveinek mindegyike jelkép, példázat Furtwängler szerint, aki egyik legértőbb előadója volt.

Megbocsájthatatlan bűne a jelenkori színháznak amikor a napi aktuálpolitika és egyéb zavaros, a műveket eredeti alakjukból kiforgató, úgynevezett rendezői ötletek szintjén adják elő Wagner örök érvényűen megfogalmazott, minden korok embere számára érthető és mindig aktuális, mélyen etikus zenedrámáit, operáit. Richard Strauss véleménye szerint a Nibelung gyűrűje tetralógia kétezer év színházi fejlődésének betetőzése.

Boros Attila

Hangszerkereskedelmi és szolgáltató Kft.

1074 Budapest,
Dohány u. 86.
Tel./fax:
342-3623
Nyitva:
hétfő–péntek
9.30-tól
18.00 óráig
Szombat
9.30–13.00

Új és használt hangszerek vétele, eladása,
igazságügyi szakértő véleményezése, szakbecslése.

Alkatrészek, tartozékok, kiegészítők forgalmazása:
húrok, vonók, tokok, huzatok, állványok stb.

Thomastic, Pirastro, Corelli és Jargar húrok

Minden ami a fújáshoz kell!

A zenei hagyományok méltó megőrzése jegyében, a Fon-Trade Music Kft. Magyarországon egyedülálló hangszerkészlettel és szolgáltatásokkal áll a muzikusok, zenei intézmények és kereskedő kollégák rendelkezésére.

• a világ vezető fúvós márkáinak széles skáláját kínáljuk: nálunk ezeket nem csak megrendelheti,

kézbe veheti, kipróbálhatja, összehasonlíthatja.

- ritmus- és ütőhangszerek teljes tárházát, az Orff-hangszerektől a jazz- és rock szereléseken át a szimfonikus hangszerekig.
- szavatolt minőséget a tanuló hangszerektől a professzionálisig, melyek a világ legnevesebb hangszergyártó cégeitől közvetlenül kerülnek üzletünkbe.
- a fúvós hangszerek szakszerű javítását, karbantartását: javítóműhelyeinkben a legmodernebb és tradicionális technikák ötvöztetésével, elismert mesterek irányításával, eredeti gyári alkatrészek felhasználásával folyik a munka. **Így magától értetődő a garancia...**

1081 Budapest, Kiss József utca 10-14., Telefon: 06 1 210 2790, Fax: 06 1 303 1158, E-mail: fontrade.music@axelero.hu

Hirdessen

Lapunk eljut minden zenészhez, zenekarhoz, zenei szervezethez, zenei műhelyhez, iskolához, hangszerészhez, valamint minden zenével foglalkozó intézményhez, hivatalhoz éppúgy, mint a zeneszerető közönséghez.

Apróhirdetés magánszemélyeknek 1/8 oldal terjedelemben ingyenes.

A folyamatosan hirdetőik árkedvezménye öt számra 25%, három számra 10%

LEGYEN A PARTNERÜNK, HIRDESSEN VELÜNK!

Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége

1068 Budapest, Városligeti fasor 38. • Tel.: 342-8927 • Fax: 326-8831

AKUSZTIKUS HANGSZER ZÁLOG!

3 és 90 napos hitel!

Szakértői felvétel csütörtökönként

9–12 h között

ÉRTÉKHATÁR NÉLKÜL

Kreditor Zálogház

1087 Budapest, Luther u. 1.

Telefon: 210-6040